

УДК 316.334.2:330.322

**УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО ПОЛЯ
ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

Слатвінський М. А.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Вирішення стратегічних і тактичних завдань інвестиційної політики можливе за ефективно функціонуючого механізму правового забезпечення інвестиційної сфери, який дозволяє встановлювати єдині правила інвестиційної діяльності, забезпечувати дотримання законності, гарантувати реалізацію прав інвесторів. Правову базу діяльності суб'єктів господарювання забезпечує держава. Вона в особі органів влади приймає законодавчі та нормативно-правові акти, що визначають національний правовий режим інвестиційної діяльності, регламентують принципи і механізм взаємовідносин інвесторів з державними органами та з іншими учасниками економічних відносин тощо.

В розвиненій ринковій економіці законодавчі та нормативні акти регулювання інвестиційної діяльності мають бути стабільним цілісним кодексом, який чітко визначає права власності та гарантії дотримання контрактів, гарантує захист прав інвесторів, регламентує діяльність інвестиційних інституцій тощо.

Для формування правового поля інвестиційної діяльності як основи економічної безпеки необхідно виділити два підходи, що мають комплексно реалізовуватись:

1. Створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні.
2. Побудова ефективної системи діяльності контролюючих та правоохоронних органів для протидії фінансовим порушенням.

Одним із заходів по забезпеченню сприятливого інвестиційного клімату може стати запровадження системи управління якістю у виконавчих органах влади України (наприклад, відповідно до міжнародного стандарту ISO 9001:2000, який ефективно застосовується в органах державного управління більшості держав – членів ЄС), введення якого дозволить забезпечити державні органи влади необхідним набором інструментів для підвищення інвестиційної привабливості економіки країни, управління і контролю якості адміністративних послуг, удосконалення взаємодії бізнесу й влади. Ефективність діяльності органів виконавчої влади значною мірою обумовлюється рівнем організації державного управління.

Спроба запровадження системи управління якістю в органах виконавчої влади була здійснена відповідно до Постанови КМУ від 11 травня 2006 р. № 614 «Про затвердження Програми запровадження системи управління якістю в органах виконавчої влади». Проте, постановою КМУ від 22 червня 2011р. № 704 впровадження цієї програми було припинено.

Активізація інвестиційної діяльності в Україні вимагає розробки та законодавчого закріплення ефективних механізмів реалізації гарантій прав інвесторів. Потребує удосконалення таких засіб державного регулювання інвестиційної діяльності, як реєстрація інвестицій з метою реалізації прав інвестора.

Основними механізмами та інструментами активізації інвестиційних процесів, зокрема на депресивних територіях, повинні залишатися спеціальні правові режими економічної діяльності (СПРГ).

В цілому застосування в Україні СПРГ сприяло стимулюванню інвестиційної діяльності, однак досягнуті результати діяльності виявилися незадовільними, оскільки ці пільгові режими використовувались для ряду зловживань, їх діяльність базувалась більше на екстенсивному розвитку територій, де вони діяли. Це зумовило прийняття рішення у березні 2005 р. про скасування податкових пільг, що надавалися у спеціальних економічних зонах та територіях пріоритетного розвитку України. Однак, повністю відмовлятися від цього інструменту заохочення інвестиційної діяльності не доцільно. Особливого значення набуває створення індустріальних (промислових) парків, розвиток співробітництва у формі кластерів, що стали характерною ознакою сучасної

інноваційної економіки.

Допуск іноземних інвесторів в економіку держави, що є реципієнтом іноземних інвестицій, є прямим засобом інвестиційної політики. Він опосередковується правовими нормами, які визначають використання різних інструментів регулювання доступу іноземних інвесторів до внутрішнього ринку: акредитації, ліцензування, нотифікації і інші видів дозволів чи погоджень.

Застосовування системи допуску іноземних інвестицій має відбуватись відповідно до визначених умов:

- а) спрощення допуску і здійснення інвестицій нерезидентами;
- б) створення неускладненої процедури встановлення умов одержання допуску.

Разом з тим, кожна держава зберігає за собою право самостійно визначати політику щодо інвестиційних операцій як її громадян за кордоном, так інвестиційних операцій іноземних громадян на території цієї держави.

В інвестиційному законодавстві України залишено поза увагою критерій контролю, який має застосовуватися з метою захисту прав та інтересів українських підприємств, що мають стратегічне значення для безпеки і оборони. Необхідно розширити сферу цього критерію, розповсюдивши його дію на відносини при регулюванні вкладення іноземного капіталу не лише в українські стратегічні підприємства, але і в інші підприємства, шляхом введення відповідного режиму регулювання в закон «Про режим іноземного інвестування».

Необхідна на основі Закону України «Про основи національної безпеки» розробка та прийняття закону «Про особливості господарювання в стратегічних галузях економіки». Допуск іноземних інвесторів в стратегічні галузі економіки повинен розглядатися як врегульований правом засіб забезпечення національної безпеки в економічній і оборонно-промисловій сфері – має бути передбачений механізм визнання укладеної угоди недійсною в судовому порядку за позовом уповноваженого органу, якщо вона призвела або може привести до виникнення загрози національній безпеці.

З метою безпосереднього формування засад економічної безпеки, враховуючи невідповідність її вимогам нормативно-правового забезпечення, необхідно підготувати та прийняти Закон України «Про засади економічної безпеки України», який би став основою для розроблення та вдосконалення національного законодавства у сфері економічної безпеки, а також розробити і затвердити Стратегію економічної безпеки. Ці Стратегія і Закон повинні стати основою дій, пов'язаних із забезпеченням економічної безпеки для всіх суб'єктів права в Україні. З метою конкретизації Стратегії необхідно підготувати Державну програму забезпечення економічної безпеки України.

Побудова ефективної системи діяльності правоохоронних та контролюючих органів у сфері протидії фінансовим правопорушенням передбачає, першочергово, розробки та налагодження механізму взаємодії між Державною фіскальною службою, Національним банком України, Рахунковою палатою, Державною фінансовою інспекцією, Державною службою фінансового

моніторингу, Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України або ж шляхом створення нового органу у сфері протидії фінансовим правопорушенням.

Обов'язковим є зосередження діяльності контролюючих органів не лише на покаранні за вчиненні правопорушення, а й на превентивній складовій – попередженні та недопущенні протиправної поведінки.

Отже, крім визначених заходів, в першу чергу, необхідно при формуванні системи правового забезпечення інвестиційного процесу забезпечити високу якість законодавчих актів: виключити між ними протиріччя, передбачити механізм їх реалізації, гарантованість прав інвесторів, адміністративну, економічну та інші види відповідальності при їх порушенні тощо.